

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Põllumajandusministri ja maaeluministri määruste muutmine” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määrus „Põllumajandusministri ja maaeluministri määruste muutmine” kehtestatakse taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse (edaspidi *TPSKS*) § 4 lõike 3, § 6¹ lõike 4, § 8 lõike 2², § 64 lõike 5, § 65 lõigete 4 ja 7, § 73 lõigete 5 ja 7, § 74 lõike 5, § 75 lõike 2, § 76 lõike 4, § 101 lõike 4, § 104 lõike 4 ning § 118 lõike 8 alusel.

Põllumajandusministri 3. mai 2006. a määrust nr 58 „Seemnekartuli kategooriad ning seemnekartuli tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus nr 58*) ja maaeluministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 76 „Puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus nr 76*) muudetakse tulenevalt nende rakendamisel ilmnenud asjaoludest ning täpsustatakse, et sertifitseerimise nõuetele vastava partii kohta tehakse sertifitseerimise otsus.

Eelnõu on koostanud Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna peaspetsialist Merjan Savila (tel 625 6282, e-post merjan.savila@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Mari-Liis Kivipõld (625 6283, e-post mari-liis.kivipold@agri.ee) ning keeleliselt toimetab eelnõu sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (tel 625 6165, e-post leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 muudetakse põllumajandusministri 3. mai 2006. a määrust nr 58.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse määruse nr 58 § 3 lõike 2 tabeli 8. rea esimest veergu, täpsustades, et seemnekartulipartii kvaliteedi hindamiseks arvestatakse kokku nii taimekahjustajaga nakatunud mugulad kui ka muude kahjustustega, näiteks kahjustatud või mehaaniliste vigastustega ja ebakorrapärase kujuga mugulad.

Määruses nr 58 on praegu tabeli kõige vasakpoolsema veeru pealkirjas nimetatud mõlemad näitajad, kuid 8. real nähtub ainult nõue arvestada, kui palju esineb taimekahjustajaid kokku. Põllumajandusamet (edaspidi *PMA*) arvestab välja tabeli ridades 1–6 nimetatud kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate ja muude kahjustuste protsentuaalse osakaalu seemnekartulipartiis. Säte on vastavuses komisjoni rakendusdirektiivi 2013/63/EL II lisaga ja komisjoni rakendusdirektiivi 2014/20 I lisa punkti 3.b alapunktis (viii) sätestatud nõuetega.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse määruse nr 58 § 3 lõike 4 tabelit nõudega hinnata seemnekartulipartiis ka kartuli keerdlehisuse viirusega nakatunud mugulate esinemist. Kuigi juba põldtunnustamise käigus peab seemnekartulitaimikul hindama keerdlehisuse viiruse esinemist, tuleb seda teha ka mugulate puhul. Nõuded selle kohta, kui palju võib seemnekartulitaimikus esineda mosaiikviiruse või keerdlehisuse tunnustega taimi, on sätestatud määruse nr 58 § 8 lõike 3 tabelis. Säte on vastavuses komisjoni rakendusdirektiivi 2014/21/EL artikli 2 punktiga 1.a ja lisa punkti 2.a alapunktiga (iv).

Eelnõu § 1 punktiga 3 täpsustatakse määruse nr 58 § 7 lõiget 4, sätestades, et PMA teeb sertifitseerimise nõuetele vastava seemnekartulipartii kohta sertifitseerimise otsuse ja väljastab isiku taotluse alusel nõuetekohased etiketid.

Määrustes, mis reguleerivad peediseemne, teraviljaseemne, söödakultuuride seemne, köögiviljakultuuride seemne ning õli- ja kiudtaimede seemne (edaspidi koos *seemned*) tootmist ja turustamist, on 1. jaanuaril 2019 kavandatud jõustuma muudatused, mis on muu hulgas tingitud komisjoni rakendusdirektiivist (EL) 2016/317, mille preambuli lõike 2 kohaselt on eesmärgiks tagada etikettide jälgitavus. Eelnimetatud rakendusdirektiivi ja komisjoni otsuse 2004/842/EÜ kohaselt peab seemnepartii turule lubamise dokumendil ehk etiketil olema alates 1. aprillist 2017 ametlikult määratud seerianumber, et võimaldada pädevatel asutustel paremini registreerida ja kontrollida ametlike etikettide trükkimist, jaotamist ja ettevõtjate poolt kasutamist ning jälgida seemnepartiisid.

Seemnete tootmise ja turustamise nõudeid reguleerivates määrustes kavandatud täpsustavate muudatuste kohaselt ei väljasta PMA edaspidi sertifitseerimise nõuetele vastava seemnepartii kohta seemnetunnistust, vaid teeb põldtunnustamise, laboratoorse analüüsi ja järelkontrolli põldkatsete tulemusi arvestades sertifitseerimise otsuse ning väljastab nõuetekohased etiketid või määrab trükkida lubatud etikettide arvu. Kehtivate seemnekartuli ning puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõudeid reguleerivate määruste sertifitseerimise korda käsitlevatest sätetest nähtub, et PMA väljastab sertifitseerimise nõuetele vastava partii kohta etiketid või määrab trükkida lubatud etikettide arvu, kuid sertifitseerimise otsuse tegemist ei ole sõnaselgelt nimetatud. Kuna komisjoni rakendusdirektiivist (EL) 2016/317 tulenev partii jälgitavuse nõue kohaldub ka seemnekartuli turustamisele, tehakse vajalikud täpsustused ka määruses nr 58.

TPSKS-i § 73 lõike 1 kohaselt kontrollitakse seemne ja paljundusmaterjali sertifitseerimise käigus nende põlvnemist, liigi- ja sordiehtsust ning -puhtust ja kvaliteeti ning taimetervisenõuetele vastavust. Sertifitseerimise menetlus on seemne või paljundusmaterjali sordi omaniku, esindaja või säilitaja taotluse alusel tehtav haldusmenetlus, mille lõpuks peab PMA kui haldusorgan tegema otsuse, kas seemnepartii sertifitseerida või jätta sertifitseerimata (senise praktika põhjal teeb PMA aastas kaks kuni kolm negatiivset otsust). Seega peab etikettide väljastamisele igal juhul eelnema isiku taotluse esitamine, seemne või paljundusmaterjali sertifitseerimise nõuetele vastavuse kontroll ning asjakohase otsuse tegemine. Seemnekartuli puhul teeb PMA põldtunnustamise ja mugulaproovide analüüsid, mille tulemuste põhjal selgitatakse välja, kas seemnekartuli partii vastab sertifitseerimise nõuetele.

Eelnõus on sarnaselt seemnete tootmise ja turustamise nõudeid reguleerivates määrustes tehtud muudatustega võetud aluseks lähenemine, et nii sertifitseerimise nõuetele vastava seemnekartulipartii kohta kui ka sertifitseerimise nõuetele mittevastava seemnekartulipartii kohta tehakse asjaomane haldusotsus. See põhimõte võimaldab paremini saavutada eesmärki, et kõik PMA väljastatud seemnekartulipartii sertifitseerimist tõendavad dokumendid (etiketid) oleksid nummerdatud ja seotud etikettide väljastamise aluseks oleva otsusega. Seemne sertifitseerimise otsuses olevalt andmeväljalt nähtub ka isikule väljastatavate etikettide numbrite vahemik, seega jääb alles märges selle kohta, mille alusel isikule on etiketid väljastatud, ning on tagatud ka etikettide jälgitavus. Seemnekartuli sertifitseerimise puhul aga kajastub isikule väljastatavate etikettide numbrite vahemik taimetervise registris ning sellega on tagatud etikettide jälgitavus.

TPSKS-i § 75 lõike 1 kohaselt väljastab PMA sertifitseeritud seemne- ja paljundusmaterjali partii kohta sertifitseerimist tõendava dokumendi, milleks on ka seemnekartuli puhul müügipakendile kinnitav etikett. Nii eespool loetletud seemnete kui ka seemnekartuli partii kohta etikettide väljastamise aluseks on seemnepartii sertifitseerimise otsus. Sertifitseerimise nõuetele vastava seemnekartulipartii kohta väljastab PMA isiku taotluse alusel etiketid, kuid seemnekartuli puhul ei ole isikul endal lubatud etikette trükkida. Kui seemnete puhul on partii kohta sertifitseerimise otsuse tegemise ajal teada, kui palju etikette vaja läheb, siis seemnekartuli puhul ei ole vajalik etikettide arv sellel ajal veel kindel. Etikettide väljastamiseks esitab isik eraldi taotluse. Näiteks sertifitseeritakse seemnekartuli puhul kogu laos olev kogus, näiteks 65 tonni, korraga ära ja tehakse selle kohta asjakohane haldusotsus ning alles seejärel esitab isik taotluse etikettide

väljastamiseks. Etiketide väljastamiseks vajaliku taotluse rahuldamise kohta eraldi otsust tegema ei pea, piisab etikettide väljastamisest. Kuna seemnekartul on taimeliik, mille kohta väljastatakse taimepass, kantakse etiketile ka taimepassi andmed ning etikettide numbrid kantakse etikettide jälgitavuse tagamiseks taimetervise registrisse. Samuti on etiketidel kirjas partii number, mis nähtub ka mugulaproovi analüüsi protokollilt.

Seemnekartuli partii kohta etikettide väljastamisega sarnane on seemne partii kohta etikettide väljastamine olukorras, kus tekib vajadus seemned ümber pakendada. Selleks esitab isik uute etikettide väljastamiseks taotluse PMA-le. Kui näiteks 100-kilone kott pakendatakse ümber 5-kilosteks pakenditeks, siis sertifitseerimise otsus ei ole enam vastavuses tegeliku olukorraga ja väljastatud etikettide numbritega. PMA infosüsteemi (PMAIS) jääb aga märge selle kohta, et PMA on sellise etiketinumbriga kunagi andnud, aga see ei ole enam kasutuses. Kuna etiketid on nummerdatud ja seotud nende väljastamise aluseks oleva otsusega seemne või paljundusmaterjali sertifitseerimise või sertifitseerimata jätmise kohta, siis ümberpakendamise korral ei tehta uut sertifitseerimise otsust, vaid väljastatakse uued etiketid.

Etikettide väljastamise kohta ei tehta eraldi otsust ei seemnekartuli ega seemnete puhul, kuna sertifitseerimise otsus, mis kinnitab partii nõuetekohasust, on juba tehtud ning see on etikettide väljastamise aluseks. Selles etapis ei ole PMA-l enam alust etikettide väljastamisest keelduda, kuna etikettide väljastamist saab taotleda ainult selle partii kohta, mis on sertifitseeritud. Samuti ei pruugi isik soovida kõiki etikette korraga ning on ka võimalik, et etikette väljastatakse edaspidi vajaduse korral juurde. Seega kokkuvõtlikult – seemnete puhul väljastatakse isikule seemnepartii sertifitseerimise otsus kohe koos etiketi numbritega, kuna vajaminevate etikettide kogus on teada, kuid seemnekartulipartii sertifitseerimise otsuselt etikettide numbreid ei nähtu ja nende etikettide kogus selgub hiljem.

Nii seemnepartii kui ka seemnekartulipartii kohta väljastatud või isikul endal trükkida lubatud etikettide numbrid kantakse taimetervise registrisse, mis tagab etikettide jälgitavuse. Samuti on etiketidel kirjas partii number, mis nähtub ka põldtunnustamise protokollilt. Etiketi numbriga järgi saab kindlaks teha, millise partiiga on tegemist, kust see pärit on ja kes on tootja.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse määruse nr 58 § 9 lõiget 9 ja asendatakse analüüsitavate mugulaproovide arv mugulaproovide suurusega. Kehtiva sõnastuse kohaselt tuleb näiteks 60 tonni suuruse partii kvaliteedi hindamiseks võtta kaks mugulaproovi ja teha kaks eraldi mugulaproovi analüüsi ning partii nõuetele vastavuse hindamiseks leida analüüsitulemuste aritmeetiline keskmine. Muudatusega seatakse mugulaproovi suurus sõltuvusse seemnekartulipartii suurusest, seejuures jääb mugulaproovi analüüsimiseks võetavate mugulate kogus sisuliselt samaks, kuid antakse võimalus analüüsida neid ühtse koondproovina. Seega võetakse edaspidi olenemata partii suurusest üks proov, kuid partii suurusest sõltub, kui palju peab selles proovis mugulaid olema. Muudatus on vajalik PMA töö optimeerimiseks, kuna praktikas ei ole vajadust võtta ühest partiist mitu proovi ja neid ka eraldi analüüsida. Partii kvaliteeti saab õigesti määrata ka siis, kui võetakse üks koondproov, mis iseloomustab kogu partiid.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse määruse nr 58 § 9¹ lõiget 1 nõudega, et sarnaselt seemnekartuli mugulaproovi võtmisele tuleb ka säilitussordi seemnekartuli mugulaproov võtta seemnekartulipartiist selliselt, et võetud mugulaproov iseloomustaks kogu partiid. Täpsustus on vajalik selleks, et tarnija võtaks mugulaproovi ühtlaselt kogu säilitussordi seemnekartulipartiist. Säilitussordi seemnekartulipartiid peab olema võimalik kindlaks teha selle juures oleva dokumendi alusel, millele on kantud sordinimi ja andmed partii suuruse kohta.

Eelnõu § 1 punktiga 6 täiendatakse määruse nr 58 § 13 lõiget 3 tulenevalt sellest, et edaspidi märgitakse geneetiliselt muundatud sordist pärineva seemnekartuli sertifitseerimise nõuetele vastava seemnekartulipartii sertifitseerimise otsusel, et tegemist on geneetiliselt muundatud sordiga.

Eelnõu § 2 punkti 1 muudatusega jäetakse määruse nr 76 § 12 pealkirjast välja eksitavad sõnad „tootmisega tegeleva”, sest selles paragrahvis on kehtestatud enesekontrollisüsteemi nõuded nii tootmisega kui ka üksnes turustamisega tegelevale tarnijale. Sellest tingituna muudetakse paragrahvi pealkiri üldsõnaliseks.

Eelnõu § 2 punktiga 2 täpsustatakse määruse nr 76 § 13 lõiget 9 selliselt, et ka sertifitseerimise nõuetele vastava puuvilja- ja marjakultuuri paljundus- ja istutusmaterjali partii kohta teeb PMA sertifitseerimise otsuse, mille alusel väljastab etiketid või määrab trükkida lubatud etikettide arvu.

Erinevalt seemnetest ja seemnekartulist ei ole puuvilja- ja marjakultuuri paljundus- ja istutusmaterjali Eestis siiani sertifitseeritud, kuid põhimõtteliselt on sertifitseerimise menetlus sarnane seemnekartuli sertifitseerimise menetlusega. Tegemist on sordi omaniku, esindaja või säilitaja taotluse alusel tehtava haldusmenetlusega, mille lõpuks peab PMA kui haldusorgan tegema otsuse, kas puuvilja- ja marjakultuuri paljundus- ja istutusmaterjali partii sertifitseerida või jätta sertifitseerimata. Seega peab etikettide väljastamisele igal juhul eelnema isiku taotluse esitamine, paljundus- ja istutusmaterjali sertifitseerimise nõuetele vastavuse kontroll ning asjakohase otsuse tegemine.

Kõik etiketid on nummerdatud ja on seotud etikettide väljastamise aluseks oleva otsusega paljundusmaterjali sertifitseerimise kohta. Kuna puuvilja- ja marjakultuuri paljundus- ja istutusmaterjali sertifitseerimise kohta otsuse tegemise ajal ei ole sarnaselt seemnekartulipartii kohta sertifitseerimise otsuse tegemisega teada, kui palju etikette vaja läheb, väljastatakse isikule partii sertifitseerimise otsus ja isiku taotluse alusel etiketid. Samuti kuulub enamik puuvilja- ja marjakultuure sarnaselt seemnekartuliga taimeliikide hulka, mille kohta väljastatakse taimepass. Etikettide numbrid kantakse PMAISi, mis tagab nende jälgitavuse. Ümberpakendamise korral väljastatakse isikule uued etiketid ning muudatus tehakse andmeväljal, mis nähtub esialgse sertifitseerimise otsuse juurest.

Eelnõu § 3 kohaselt jõustub määrus 1. jaanuaril 2019. a. Määruse jõustumisaeg on ühildatud teiste seemnete sertifitseerimist reguleerivate muudatuste jõustumisega 2019. aasta 1. jaanuaril.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Sealhulgas on eelnõu väljatöötamisel lähtutud järgmistest komisjoni rakendusdirektiividest:

2013/63/EL, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2002/56 I ja II lisa seoses seemnekartulite ja seemnekartulite partiide miinimumnõuetega;

2014/20/EL, millega määratakse kindlaks liidu eliitseemnekartuli ja sertifitseeritud seemnekartuli klassid ning selliste klasside suhtes kohaldatavad tingimused ja nimetused;

2014/21/EL, millega määratakse kindlaks supereliitseemnekartuli suhtes kohaldatavad miinimumtingimused ja liidu klassid, kehtestatud 1. jaanuaril 2016. aastal jõustuvate nõuetega seemnekartuli turustamisel;

2014/96/EL, direktiivi 2008/90/EÜ kohaldamisalasse kuuluvate, puuviljade tootmiseks ettenähtud viljapuude paljundusmaterjali ja viljapuude märgistamise, pitseerimise ja pakkimise nõuete kohta (ELT L 298, 16.10.2014, lk 12–15);

2014/97/EL, millega rakendatakse nõukogu direktiivi 2008/90/EÜ tarnijate ja sortide registreerimise ning ühise sortide nimekirja osas (ELT L 298, 16.10.2014, lk 16–21);

2014/98/EL, millega rakendatakse nõukogu direktiivi 2008/90/EÜ seoses selle I lisas osutatud viljapuude perekondade ja liikide suhtes kehtivate erinõuetega, tarnijate suhtes kehtivate erinõuetega ning ametlikku inspekteerimist käsitlevate üksikasjalike eeskirjadega (ELT L 298, 16.10.2014, lk 22–61).

4. Määruse mõjud

Määruste muutmisega kaasneb mõju riigiasutuste töökorraldusele ja põllumajandustootjatele, kuid ei kaasne mõju välissuhetele, loodus- ja elukeskkonnale.

Sarnaselt nõuetekohase seemnepartii kohta sertifitseerimise otsuse väljastamisega väljastatakse edaspidi ka sertifitseeritud paljundusmaterjali, see on seemnekartuli ning puuvilja- ja marjakultuuri paljundus- ja istutusmaterjali partii sertifitseerimise kohta otsus, millega teavitatakse tarnijat sertifitseerimise nõuetele vastavuse kontrolli tulemustest. Samuti tagatakse muudatusega komisjoni otsuse 2004/842/EÜ ja rakendusdirektiivi (EL) 2016/317 eesmärgi – etikettide jälgitavuse – saavutamine ning optimeeritakse paljundusmaterjali sertifitseerimise süsteemi ja PMA tööd infosüsteemi PMAIS arendamise kaudu. Muudatus võimaldab tarnijal mugavamalt tutvuda partii kohta tehtud sertifitseerimise otsusega PMA infosüsteemis, kus on nähtavad andmed partii kohta, sealhulgas isikule väljastatavate etikettide numbrite vahemik ja isikul endal trükkida lubatud etikettide arv.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

PMA arendab oma tegevuste optimeerimise ja ülesannete täitmise eesmärgil infosüsteemi PMAIS vastavalt asutuse kinnitatud eelarvele. Sertifitseerimistoimingute tulemuste põhjal antava haldusakti, ehk sertifitseerimise otsuse tehnilise teostuse jaoks infosüsteemis ei ole vaja ulatuslikku infotehnoloogilist arendust. Seetõttu ei kaasne määruse rakendamisega lisakulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2019. a. Määruse jõustumisaeg on ühildatud teiste seemnete sertifitseerimist reguleerivate muudatuste jõustumisega 2019. aasta 1. jaanuaril.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati arvamuse saamiseks PMA-le, kes esitas eelnõu kohta mitmeid ettepanekuid, millest enamikuga on eelnõu koostamisel arvestatud. Arvestades, et seemnete valdkonnas sertifitseerimist reguleerivate määruste muudatused, mis jõustuvad 2019. aasta 1. jaanuaril, töötati välja enne selle eelnõuga kavandatavaid muudatusi, arutati PMA-ga 5. ja 19. oktoobril toimunud kohtumistel puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali, seemnekartuli ning muude seemnete sertifitseerimise sarnasusi ja erinevusi ning võimalusi ühtlustada seemne ja paljundusmaterjali sertifitseerimise korraldamist.

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks ministriumitele. Justiitsministeerium ja Siseministeerium kooskõlastasid eelnõu märkusteta. Kaitseministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Rahandusministeerium, Kultuuriministeerium, Sotsiaalministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Keskkonnaministeerium ja Välisministeerium ei kandnud ettenähtud tähtaja jooksul eelnõude infosüsteemi EIS kirja eelnõu heakskiitmise või eelnõuga põhjendatult mittenõustumise kohta ega taotlenud ka tähtaja pikendamist. Seega on eelnõu Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt loetud nimetatud ministriumite poolt kooskõlastatuks.

(allkirjastatud digitaalselt)

Illar Lemetti

Kantsler